

що представя борбата съ могъщата сила на Балканската природа, която била въ турски рѣцѣ.

Преди всичко тукъ било нужна нравственна храбрость, постоянство, рѣшителность; послѣ нужни били физически сили. Тъкмо на 9 дек. са поченѣла предварителната работа: разработванъето на балкански пѣтъ и въскачванъето на артиллерията. Съ неимовѣрни трудове са качали русекитѣ солдати по тѣзи мѣста, оставени отъ турцитѣ само за това, че тамъ било неудобно да са правятъ позиции. Урви и лѣсове, гори и снѣгове — всичко това са надвивало отъ необикновенна енергия и отъ търпеливостъта на русекитѣ солдати. Но въскачванъето на топоветѣ искали още по голѣми, по нечеловѣчески усилия. Единъ топъ е струвалъ често нѣколко живота. Сами солдатитѣ сж спрѣгали въ топоветѣ съ конѣтѣ и воловетѣ и по нѣкога, като падали въ изнемощяване на снѣга, предавали са на неодолимия снѣгъ, заспивали, и заспивали твърдѣ често за винѣги. «Шестъ чифта волове, лиши князь Л. Шаховской, запрѣгнѣти по два преди топа едвамъ мъвнѣли товара си. При веѣки чифтъ волове единъ бѣлгарски селенинъ, съ остенъ въ рѣка, подканялъ воловетѣ по гърба и по хълбуцитѣ, като придружавалъ своитѣ подканяния съ думи и все възможни викове. Преди предния чифтъ волове имало въже о което двама по двама са хващали и солдатитѣ и бѣлгаритѣ и съ силни напѣвания помагали на воловетѣ... Топоветѣ били движими съ бързина на ходъ каквото употребява костенурката. На срѣща камѣкъ, или скали, или рѣтлинка: не можешъ да я заобиколишъ, трѣба да теглишъ право презъ тѣхъ топоветѣ.» Често са случавало, че солдатитѣ трѣбало да расчисятъ ижтя отъ дълбокитѣ снѣгове и сетнѣ да правятъ стѣлба по ледовинитѣ за да има възможность да са подпиратъ. Преминаванъето ставало най-много ноцѣ за да не по-